

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Tjaša Strle

Mediji in politični škandali

Diplomsko delo

Ljubljana, 2014

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Tjaša Strle

Mentor: doc. dr. Dejan Jontes

Mediji in politični škandali

Diplomsko delo

Ljubljana, 2014

Zahvala

Hvala vama, mami in oči, da sta mi omogočila študij.

Hvala tebi, Mirko, da mi stojiš ob strani vsa ta leta.

Hvala tebi, Marko, za podporo in vso ljubezen.

Hvala vsem prijateljem, ker me razumete in hvala mentorju, doc. dr. Dejanu Jontesu, za usmerjanje in pomoč.

Mediji in politični škandali

Kot pravi Thompson škandal »vsebuje prestopke norm in vrednot, ki postanejo javni in izzovejo javno očitjanje« (Thompson 2000, 27). V pričujoči razpravi obravnavam aktualno temo političnih škandalov, ki zadevajo izobrazbo poslancev. Bolj natančno plagiatorstva in poneverbe šolskih listin treh poslancev. Prvi obravnavani je poslanec Ivan Simčič, ki so mu očitali poneverbo srednješolskega spričevala, zaradi česar so ga tudi izločili iz stranke Desus. Drugi je poslanec Borut Ambrožič, ki so mu očitali plagiatorstvo njegove magistrske naloge, zaradi česar so mu magistrski naziv tudi odvzeli in ga izključili iz stranke Pozitivna Slovenija. Zadnja pa je bivša poslanka Alenka Koren Gomboc, ki so ji očitali poneverbo srednješolskega spričevala, bremenil jo je sum ponarejanja poslovnih listin pri kreditih, ponarejeno priporočilo in prirejen življenjepis, zaradi česar je odšla iz politike. V diplomski nalogi sem s pomočjo literature potrdila, da so vsi trije primeri medijski in politični škandali, ter jih primerjala s sorodnim konceptom moralne panike. Škandale sem primerjala tudi med seboj. Analizirala sem jih s pomočjo objav v štirih slovenskih tiskanih medijih, Delu, Demokraciji, Mladini in Večeru.

Ključne besede: medijski škandal, politični škandal, moralna panika.

Media and political scandals

Like Thompson said scandal »involves a transgression of norms or values which is known by others and which elicits a public reproach« (Thompson 2000, 27). This discussion is based on political scandals around education of politicians. To be more precise in my thesis I deal with plagiarism and misappropriation of educational certificates of three politicians. First I deal with politician Ivan Simčič who allegedly misappropriated his high school certificate and because of that he was also expelled out of party Desus. The second under consideration is politician Borut Ambrožič who allegedly copied his master thesis. Later on he also had his master title taken away and was expelled out of party Pozitivna Slovenia. The last is ex politician Alenka Koren Gomboc who allegedly misappropriated her high school certificate, was suspected of forgery of business documents in a fake credit, was suspected of fake recommendation and resume making. At the end she went out from politics. In the thesis I confirmed that all three examples are media and political scandals, and compared them with the related concept of moral panic and among themselves. I analyzed them with the help of the posts in four Slovene printed media, Delo, Demokracija, Mladina and Večer.

Key words: media scandal, political scandal, moral panics.

Kazalo

1 UVOD	6
2 DEFINICIJE, ELEMENTI IN TIPOLOGIJA ŠKANDALOV	7
2.1 Opredelitev škandala	7
2.2 Opredelitev medijskega škandala	9
2.2.1 Elementi medijskega škandala	10
2.2.2 Faze medijskega škandala	11
2.3 Tipologija medijskega škandala	12
2.3.1 Opredelitev političnega škandala	12
2.3.2 Tipologija političnih škandalov	13
2.3.2.1 Škandali moči	13
2.4 Medijski škandal in moralna panika	14
3 ŠTUDIJE PRIMEROV	17
3.1 Vsebinske plati škandalov	17
3.1.1 Poslanec Ivan Simčič	17
3.1.2 Poslanec Borut Ambrožič	18
3.1.3 Poslanka Alenka Koren Gomboc	19
3.2 Medijski škandali	21
3.3 Štiri faze medijskih škandalov	25
3.4 Medijski škandali v donosu do različnih socialno kulturnih vplivov	28
3.5 Škandali moči	31
4 SKLEP	32
5 LITERATURA	35

1 UVOD

V Sloveniji se veliko govori o nepoštenem, koruptivnem ali z eno besedo nemoralnem delovanju ljudi na oblasti. Ljudje so nezadovoljni z delovanjem politikov, medijski škandali se prodajajo. Veliko je razkritij nepravilnosti, ki se v državi dogajajo na vseh področjih, sploh pa v politični areni. Pri tem lahko veliko pripomorejo mediji, ki naj bi kot psi čuvaji, tako imenovani četrti steber oblasti, nadzirali delovanje prej omenjenih ljudi.

Razvoj informacijske tehnologije in z njo medijev, ki objavljajo novice praktično v istem momentu, ko se le-te zgodijo, je poskrbel za to, da so določeni posamezniki veliko bolj izpostavljeni očem družbe, kar velja tudi za politične akterje. Tako je danes javna kot tudi zasebna podoba politikov veliko bolj pod drobnogledom kot je bila včasih. Po eni strani to politikom gódi, saj so tako bolj prepoznavni in lahko gradijo svojo simbolno moč preko medijskega pojavljanja, po drugi strani pa si kaj hitro lahko skazijo ugled, če se zapletejo v škandal, ki ga mediji posredujejo javnosti. Prav politični škandal je morda najbolj pomemben primer kako lahko vidnost škodi ugledu in simbolni moči (Ekström in Johansson 2006, 2).

Veliko se govori o škandalih vendar pa le malo ljudi lahko z gotovostjo razloži ta tèrmin, še težje pa je razlikovanje med posameznimi škandali. Marsikdo je namreč mnenja, da se v Slovenija dogaja veliko škandalov, vendar kot bomo videli v nadaljevanju, temu ni čisto tako, saj mora škandal zadostiti določenim kriterijem. Mediji veliko govorijo o prestopkih moralnih kodov v politični sferi, kar si marsikdo tolmači kot škandalozno, vendar to ni edini kriterij, ki mora biti izpolnjen, da lahko govorimo o škandalu. Vsi medijski škandali so namreč zgodbe vendar niso vse zgodbe škandali (Lull in Hinerman 1997, 102).

Škandal si sam po sebi ne bi zagotovil vedno bolj pomembnega mesta v javni sferi, če ne bi bil prav on tisti, ki poskrbi za spremembe moralnih kodov neke družbe. Šele s tem, ko je nekdo s svojim dejanjem prestopil meje moralnih standardov, in s tem izzval družbeno neodobravanje, je lahko kot vzgled ostalim, ustrezno sankcioniran. Vendar se lahko vprašamo zakaj v Sloveniji le malo ljudi odgovarja za svoja dejanja, je za to krivo pomanjkanje interesa javnosti, slaba zakonodaja ali premalo pravega preiskovalnega novinarstva?

V diplomski nalogi se bom osredotočila na plagiatorstvo in poneverbo šolskih listin slovenskih politikov. Pod drobnogled bom vzela tri poslance, ki so se znašli v političnem škandalu. Te poslanci so naslednji: Ivan Simčič, ki mu očitajo, da je ponaredil srednješolsko spričevalo, Borut Ambrožič, ki so mu zaradi plagiatorstva odvzeli magisterij in Alenka Koren Gomboc, ki ji očitajo poneverbo spričevala, poneverbo priporočila, laganje o življenjepisu,

domnevno zlorabo položaja in ponarejanje pri kreditih, ko je bila zaposlena v SKB. Vsem trem škandalom je skupno to, da so goljufali pri procesu izobraževanja.

Moja diplomska naloga je sestavljena iz dveh delov. Prvega, teoretskega, in drugega, empiričnega. V prvem delu bom najprej opredelila kaj to škandal sploh je. Nato bom nadaljevala z opredelitvijo medijskega in političnega škandala. Nadalje bom spregovorila o tem kdo vse vpliva na delovanje medijev in razložila pojem raziskovalnega novinarstva.

V empiričnem delu naloge pa bom vse tri škatdala analizirala s pomočjo konceptov medijskega in političnega škandala. Pregledala bom objave v Delu, Večeru, Mladini in Demokraciji. Nato bom prikazala, kakšne so podobnosti in razlike med njimi, kakšne so bile posledice za glavne akterje v škandalih in kakšno vlogo je pri tem igralo raziskovalno novinarstvo.

2 DEFINICIJE, ELEMENTI IN TIPOLOGIJA ŠKANDALOV

2.1 Opredelitev škandala

Škatdali niso neločljivo povezani ampak sporadični pojavi, ki pridejo na površje v določenih zgodovinskih in političnih okoljih. Nekatere kršitve zaupanja nikoli ne prestopijo pragu javnega zavedanja, druge kršitve ostanejo morebitne afere, ki so zadušene zaradi različnih interesov, spregledane ali ignorirane s strani medijev, spet druge postanejo polno razvita politična razkritja (Waisbord 1994, 21). »Dogodek – škandal – se torej »zgodí«, ko ga vidimo na televiziji ali ko o njem beremo v časopisih. Zgodí se s časovnim zamikom – ko postane medijski škandal ali afera« (Kovačič 2003, 211).

Vsi smo prav gotovo že večkrat uporabili termin škandal, v različnih kontekstih. Verjetno bi se lahko strinjali, da je škandal zelo poenostavljeno rečeno nek dogodek, ki je znan širši javnosti in izzove njeno neodobranje. Škandal torej »vsebuje prestopke norm in vrednot, ki postanejo javni in izzovejo javno očitaje« (Thompson 2000, 27). Škandal pa ni samo nekaj kar je razkrito ampak nekaj kar se prikazuje, poroča, uprizarja in ohranja živo dan za dnem (Ekström in Johansson 2006, 17–18).

Zelo pomembno je, da so škatali »povezani z realnimi ljudmi, ki so odgovorni za njihova dejanja. Prav ta proces personalizacije spremeni zgodbo iz govovice v škandal« (Lull

in Hinerman 1997, 4). V diplomski nalogi se bom osredotočila na politične posameznike, ki so kršili moralne in ustavne kode družbe s tem, ko so ponarejali ali prepisovali šolske listine.

Škandal mora zadostiti naslednjim kriterijem, ki jih navajata Lull in Hinerman (1997, 39) :

- njegov pojav vsebuje kršitev določenih norm, vrednot in moralnih kodov,
- ta dejanja morajo vsebovati elemente skrivnostnosti in tajnosti, ki zadevajo tudi posameznike, ki niso direktno vpleteni v škandal,
- nekateri neudeleženci ne odobravajo dejanj ali dogodkov in so zaradi njih lahko tudi užaljeni,
- nekateri neudeleženci izrazijo svoje nestrinjanje z dejanji ali dogodki z javnimi oznanili,
- razkritje in obsodba teh dejanj ali dogodkov lahko škoduje ugledu oseb, ki so zanj odgovorne. Vsem trem političnim prestopnikom, ki so del moje analize so škandali škodovali saj so jim stranke odrekle podporo. Tako sta Ivan Simčič in Borut Ambrožič odšla med nepovezane poslance, Alenka Koren Gomboc pa je celo zapustila politično areno.

Po mnenju Markovitz in Silversteina »škandali pomagajo ustvarjati grešnega kozla, sovražnika in pritepene pse, ki jih potrebujejo prav vse skupnosti. Na ta način škandali legitimirajo politično skupnost in mobilizirajo množice. Škandale sicer uvrščajo med politično patologijo, vendar vsaka politična družba škandale potrebuje za svojo uspešno reprodukcijo« (Lukšič 1991, 213). S tem, ko politiki obsodijo dejanja prestopnikov poskrbijo, da si s tem dvignejo lastno simbolno moč. Oni, ki obsojajo, se namreč predstavljajo kot moralni in s tem le še utrdijo lastno pozicijo v politični areni. Tako so škandali potrebni, da se na novo vzpostavijo moralni standardi. Sankcije, ki čakajo prestopnike pa služijo kot vzgled ostalim. Mar ne bi bilo lažje, če bi se politiki zgolj držali pravil in s tem dajali vzgled?

Poznamo tri vrste medijskih škandalov: institucionalne, zvezdniške in psihodrame (Lull in Hinerman 1997, 19–22). Sama se bom v nadaljevanju osredotočila na politične oziroma institucionalne škandale, ki so relevantni za moje diplomsko delo. »Institucionalni škandal se razvije takrat, ko se dejanja, ki sramotijo ali žalijo dominantno moralno, zgodijo v vladnih sobanah ali korporativnih oblekah« (Lull in Hinerman 1997, 20).

2.2 Opredelitev medijskega škandala

»Izhodišče medijskih škandalov ali afer je pogosto (domnevna) korupcija politikov oziroma javnih uslužbencev« (Kovačič 2003, 209). Vendar pa to ni edino izhodišče. Poznamo namreč tudi seksualne prestopke in v primeru obravnavanih treh poslancev – prestopke moralnih in etičnih kodov, kot tudi zakonodaje. Res pa je, da se v slovenskih medijih verjetno največ govori o domnevni korupciji, ki je le malokrat zares dokazana. Mediji so tisti, ki imajo možnost demistificiranja tako kot mistificiranja, deškandaliziranja ali škandaliziranja, da pomirijo kot tudi vznemirijo (Lull in Hinerman 1997, 28). Od njih je namreč odvisno ali bodo o nekem prestopku pisali in na kakšen način ga bodo predstavili javnosti.

Medijski škandali obstajajo v kompleksnem odnosu do različnih socialno kulturnih vplivov, vključno z drugimi simbolnimi oblikami, celo drugimi škandali. Zato je pri medijskih škandalih potrebno upoštevati naslednje štiri dejavnike:

1. Nekateri ljudje in institucije so bolj ranljivi za škandale kot drugi. Obstajajo razlike pri *dovzetnosti* za škandale.
2. Škandali niso nikoli enoznačno interpretirani s strani javnosti in so zato *polisemični*.
3. Škandali pogosto informirajo en drugega v procesu *intertekstualnosti*.
4. Razmerja med škandali so včasih s strani novičarskih agencij in občinstva razumljeni v smislu *hierarhije škandalov* (Lull in Hinerman 1997, 17).

Politiki, na katere se osredotočam v diplomski nalogi, so veliko bolj dovzetni za škandale saj so nenehno na očeh javnosti in medijev. Vedno, ko mediji poročajo o političnih škandalih, pa so mnenja ljudi deljena. Nekateri verjamejo medijem, spet drugi politikom, ki očitke največkrat zanikajo. Včasih se zgodi, da se med poročanjem medijev o škandalu, nehote pojavijo še drugi škandali, za katere se prej ni vedelo. Tako lahko pride do drugotnih škandalov, ki se pogosto razvijejo, ko želijo politiki preusmeriti pozornost s prvotnega prestopka, ki mu ga očitajo.

2.2.1 Elementi medijskega škandala

»Medijski škandal se zgodi, ko zasebna dejanja, ki sramotijo ali žalijo idealizirano, dominantno moralo neke družbe, postanejo javna skozi medijsko naracijo in povzročajo vrsto učinkov, od ideoloških in kulturnih omejitev do prekinitev in sprememb« (Lull in Hinerman 1997, 3). Pomembno je, da ločimo škandal od ne škandala. Tako mora medijski škandal zadostiti 10 kriterijem:

- 1.) Kršene morajo biti družbene norme, ki odražajo dominantno moralo. Ta kriterij je ključen. Brez njega nobena zgodba ne more biti naslovljena kot škandal.
- 2.) Kršitev mora biti izpolnjena s strani specifične osebe, ki izvrši
- 3.) dejanja, ki reflektirajo ravnanja njenih želja in interesov.
- 4.) Individualna oseba mora biti prepoznana kot storilec dejanja.
- 5.) Morajo biti videni, kot da so delovali namerno ali lahkomišlno.
- 6.) Morajo biti odgovorni za svoja dejanja.
- 7.) Dejanja in dogodki morajo imeti različne posledice za tiste, ki so udeleženi.
- 8.) Razkritje mora vidno krožiti po komunikacijskih medijih kjer je
- 9.) efektivno upovedeno v zgodbo, ki
- 10.) vzbudi širok interes in diskusijo (Lull in Hinerman 1997, 11–13).

Thompson pravi, da je eden izmed razlogov, da medijski škandali tako zanimajo javnost v tem, da so predstavljeni kot napeta zgodba pri kateri občinstvo ne more predvideti kako se bo razpletla. Mediji špekulirajo in neprestano držijo bralce in gledalce v negotovosti ter testirajo njihovo zmožnost ugotovitve zgodbe in njenega razpleta (Thompson 2000, 73). Ljudje si želijo škandalov. Tako se lahko o njih pogovarjajo z drugimi, lahko izražajo svoje nestrinjanje glede prestopkov in v pričakovanju čakajo nove šoke, ki jim popestrijo rutino vsakdana. Po drugi strani pa kot pravi Kovačičeva, je škandal privlačen tako za preiskovalne motive novinarjev kot tudi za občinstvo, saj možnost razkritja velikega škandala novinarju obenem ponuja poklicno napredovanje in včasih denarno nagrado (Kovačič 2003, 209). To pa je lahko dobra motivacija za marsikaterega novinarja.

2.2.2 Faze medijskega škandala

Thompson loči med štirimi fazami medijskega škandala: »Prva je pred-škandalna faza, druga, faza pravega škandala, tretja, vrhunec in četrta, posledica« (Thompson 2000, 73).

»Pred - škandalna faza lahko vsebuje preiskave in zaslišanja novinarjev, policije ali drugih; v nekaterih primerih gre lahko za rutinske preiskave, ki nepričakovano pripeljejo do razkritja škandalov, medtem ko po drugi strani včasih aktivno iščejo informacije, ki bi povzročile škandal« (Thompson 2000, 73).

»Pravi škandal se začne z javnim razkritjem delovanja ali dogodka, ki sproži proces trditve in kontra – trditve, ki tvorijo medijski škandal« (Thompson 2000, 74). Mediji so tisti, ki nadzirajo kako se bo škandal odvijal. »Posamezniki, ki so v centru škandala, skupaj z njihovimi svetovalci, pravnimi zastopniki in podporniki, se lahko zapletejo v strateško bitko z medijskimi organizacijami; vsak korak lahko spremlja kontra korak, grožnje razkritja lahko spremljajo grožnje klevet, in tako dalje, v želji, da bi izsilili priznanje ali pa odvrnili pozornost« (Lull in Hinerman 1997, 53). Po eni strani lahko glavni akterji škandala: »verjamejo, da če bodo trdno in ponavljajoče zanikali njihovo vpletenost v domnevne aktivnosti in če bodo preprečili dotok obremenilnih informacij, da bo nato javnost sčasoma postala zdolgočasena nad zgodbo« (Thompson 2000, 74). Vendar pa lahko paradoksalno dosežejo drugačen razplet saj »procesi, ki lahko vsebuje zavajanje, oviranje pravice, lažna zanikanja, neposredne laži – lahko postanejo bolj pomembni od prvotne kršitve, ki nato skozi trditve in kontra trditve stopnjujejo začetni prestop in spodbujajo škandal, ki z vsakim obratom eskalira« (Lull in Hinerman 1997, 42).

Po drugi strani pa lahko novinarji in drugi, ki imajo dostop do medijskih kanalov verjamejo, da so določeni akterji krivi za kršitve in bodo s svojo vztrajnostjo privedli škandal do stanja, ki bo nepovratno ter bodo na koncu izsilili priznanje in sprejetje krivde posameznikov, ki so v centru škandala (Thompson 2000, 75).

Tretja faza medijskega škandala je *faza razpleta*. V tej fazi lahko pride do priznanja krivde, odstopa, kazenskega pregona ali pa do padca obtožb in do razpada škandala. Možen je tudi manj dramatičen razplet dogodkov, ko skozi čas škandal preprosto potone v pozabo. (prav tam)

»Četrta in zadnja faza pa je *posledica* – obdobje, ko sta drama škandala in njegov razplet minila, ko so novinarji, politiki in drugi, vpleteni v refleksijo dogodkov in njihove posledice« (Thompson 2000, 76).

Ali kot pravita Lull in Hinerman so škandali »več kot le vsota sramotnih podrobnosti, ki so povedane na zanimiv način. Vzpodbujajo javno razpravo o občutljivih, kontroverznih temah. Vendar ni vloga medijev le, da opozorijo na takšne teme. Mediji imajo prav tako sposobnost izpostavljanja tistih, ki so krivi za moralne kršitve, jih označijo za odgovorne in spremenijo aktivne škandale v zgodovino, s tem ko poskrbijo za javno odobravanje konca zgodbe« (Lull in Hinerman 1997, 29). Mediji morajo tako poskrbeti, da javnost zanima razvoj škandala, saj brez njihove pozornosti nimajo o ničemer pisati. S pisanjem o škandalu se morajo približati občinstvu, apelirati na že obstoječe moralne imperitive, poskrbeti za razumljiv jezik in zanimivo zgodbo, ki se bo prodajala in na koncu dosegla zadoščenje javnosti.

2.3 Tipologija medijskega škandala

Kot pravita Lull in Hinerman, ter sem že omenila, poznamo tri vrste medijskih škandalov: institucionalne, zvezdniške in psihodrame (Lull in Hinerman 1997, 19–22). Za mojo diplomsko nalogo so relevantni zgolj institucionalni škandali ali kot jih imenuje Thompson, politični škandali. Vsi trije avtorji govorijo o škandalih, ki se zgodijo v politični areni oziroma del katerih so osebe, ki so aktivne v politiki. Sama sem se odločila, da bom v nadaljevanju uporabljala zgolj Thompsonovo terminologijo, da ne bi prišlo do nepotrebne zmede.

2.3.1 Opredelitev političnega škandala

Politični škandal vključuje posameznike ali dejanja, ki se odvijajo znotraj političnega polja in ki vplivajo na odnose znotraj polja. Prav politično polje je tisto, ki naredi škandal politični; poskrbi za kontekst škandala in oblikuje vzorec njegovega razvoja (Thompson 2000, 96). Od leta 1960 prihaja do naraščajoče prisotnosti škandalov v zahodnih demokracijah zaradi 1.) naraščajoče vidnosti političnih vodij, 2.) spreminjajočih se komunikacijskih tehnologij in nadzora, 3.) spreminjajoče se kulture novinarstva, 4.) spreminjajoče se politične

kulture, in 5.) naraščajoče legalizacije političnega življenja (Thompson 2000, 108). Politiki v Sloveniji se pojavljajo v medijih vsakodnevno, na spletu lahko spremljamo novice tako rekoč nemudoma, tako da so politični akterji pod budnim očesom novinarjev. Željo po pojavljanju pa imajo tudi politiki sami, saj si s tem gradijo simbolno moč. Javnosti se radi predstavljajo kot čim bolj človeški, čeprav se naši politiki v svojih nastopih šalijo veliko manj kot nekateri tuji politiki in tako delujejo bolj nedostopni oziroma manj ljudski – manj enaki nam, navadnim smrtnikom.

Takrat, ko politiki dvorijo volivcem na podlagi osebnih kvalitiet in se ponašajo z brezhibnim značajem, informacije, ki razkrijejo »dvojna merila« in hipokrizijo spravijo v gibanje škandale. Škandali so namreč primeri personalizirane politike. Največkrat so del njih posamezniki in ne ideologije ali politične skupine. Škandali razkrivajo, da so posamezniki zagrešili dejanja, ki kršijo zakonske in/ali moralne kode. Pride do kolizije med tem kako se politik predstavlja v javnosti in kakšen je v resnici, med idealizirano politiko in med nizkotno ter umazano politiko, med normami, ki so javno legitimirane in dejanskim obnašanjem. Tako so javne figure od katerih javnost pričakuje poštenost ujete med nečednimi dejanji korupcije, tisti, ki slavijo družinske vrednote so najdeni v izven zakonskih aferah in tako dalje (Tumber in Waisbord 2004, 1036–1037). Politiki bi morali biti vzgled ostalim državljanom, vendar pa so velikokrat prav oni tisti, ki ne le da kršijo družbene norme ampak, kot bomo videli kasneje v analizi, se tudi sprenevedajo in vztrajno zanikajo svoja dejanja. Etika in morala bi morali biti ključni vrednoti vseh ljudi, še posebej pa politikov. Vendar so trije škandali, ki jih obravnavam, pravo nasprotje temu.

2.3.2 Tipologija političnih škandalov

Obstajajo tri vrste političnih škandalov: »tisti, ki vsebujejo kršitve seksualnih norm (seksualni škandali), tisti, ki vsebujejo zlorabo ekonomskih sredstev (finančni škandali) in tisti, ki vsebujejo zlorabo politične moči (škandali moči)« (Thompson 2000, 120). Bolj podrobno bom predstavila škandale moči, ki so relevantni za nadaljnjo analizo.

2.3.2.1 Škandali moči

Škandali moči so »najčistejša« oblika političnih škandalov saj so pravila in konvencije, ki so kršeni, konstitutivni v politični areni. Škandali moči lahko vsebujejo nezakonite finančne transakcije, ki pa niso razlog škandala saj so drugotnega pomena glede na dejstvo, da so prepovedane aktivnosti prestopki pravil in zakonov, ki vladajo izvajanju politične moči. Kar vidimo v škandalih moči niso nedovoljeni vdori zunanjih dejavnikov kot so seks in denar ampak bolj kršitve politične moči kot take (Thompson 2000, 196).

Ponarejanje spričeval in plagiatorstvo politikov kršijo moralne in zakonske standarde in so tako klasična oblika škandalov moči, saj se tovrstni politiki vedejo, kot da zanje ne veljajo splošna družbena pravila.

Z razvojem novih oblik nevidne moči, združene s porastom medijev, so se kreirali pogoji za nastanek škandalov moči. To so škandali pri katerih so skrite oblike moči kar naenkrat razkrite javnosti in povzročijo javno neodobravanje škandala. Obstaja več načinov lahko skrite oblike moči kršijo sprejeta pravila in postopke. V nekaterih primerih lahko posegajo v pravila in postopke, ki urejajo procese – vključujoč volilne procese – skozi katere posamezniki pridobivajo moč. V drugih primerih lahko kršijo, obidejo ali spodkopavajo (ali grozijo, da bodo spodkopali) javno dogovorjene postopke, ki narekujejo na kakšen način je lahko moč uporabljena s strani ljudi na položajih. Tako kot drugi škandali, tudi škandali moči, pogosto vsebujejo drugotne prestopke, ki lahko povzročijo druge obtožbe, kot na primer oviranje pravice (Thompson 2000, 198). Trije politični akterji, ki jim posvečam pozornost, so kršili javno dogovorjene postopke, kar kaže zlorabo njihove moči. V vseh treh primerih pa so politiki kršili tudi oviranje pravice, saj so se vsi trije izmikali odgovornosti oziroma zanikali kakršnokoli vedenje o prekrških. Največkrat je šlo za »izgubo spomina«.

2.4 Medijski škandal in moralna panika

Kaj je moralna panika?

Critcher navaja Cohenovo zelo razširjeno verzijo, ki se osredotoča na proces skozi katerega gre moralna panika. Pojavi se grožnja, ki je nato karikirana in razširjena preko medijev, zagrabljena s strani moralistov, analizirana s strani strokovnjakov in skozi čas razrešena preko sprejemanja posebnih ukrepov. Konstrukcija ljudskih hudičev s strani medijev se zdi ključnega pomena (Cohen v Critcher 2006, 2).

Ali lahko govorimo tudi o politikih kot o ljudskih hudičih? Domonic Bearfield uporablja razlikovanje med 'formalnimi' in 'neformalnimi' kršitvami, zato da lahko identificira štiri različne tipe vrst 'ljudskih hudičev', ki zadevajo politike. Njegov glavni argument je namreč, da je potrebno razviti analitični koncept moralne panike, **vis-à-vis** s politiki, in to z opredelitvijo različnih oblik ravnanja, ki lahko privedejo do javnega nasprotovanja. Vrste ljudskih hudičev so naslednje:

1. Kršitelj zakona - Politik, ki je bil vpleten v precejšnjo kriminalno dejavnost.
2. Kršitelj pravil - Politik, ki je bil vpleten v etično kršitev, ki je povezana s pravili njegove pisarne ali veje oblasti.
3. Nemoralni - Politik, ki je bil vpleten v neko vrsto indiskretnosti, včasih (ampak ne nujno) seksualne narave.
4. Nezvest - Politik, katerega dejanja vzbujajo vprašanja o njegovi zvestobi stranki, državi, poklicu ali intelektualnim idealom (Bearfield v Flinders 2012, 356–357).

V primeru poslancev, ki jih analiziram, lahko govorimo kot o kršiteljih pravil saj so bili vpleteni v etične kot tudi zakonodajne kršitve.

Critcher bolj obširno opredeli naslednje faze moralne panike:

»Prvič: *Pojavitev*. Tukaj postane oblika vedenja videna kot grožnja. Gre za vsesplošno zaskrbljenost, da je nekaj narobe in grozeče. Objekt panike je lahko nov ali že dolgo uveljavljen« (Critcher 2003, 17).

»Drugič: *medijska kreacija*. To je predhodna obrazložitev narave grožnje in tistih, ki jo predstavljajo, predstavljena predvsem skozi množične medije. Vsebuje tri strategije: pretiravanje/izkrivljanje, predvidevanje in simboliziranje. Mediji opozarjajo na domnevno podobne dogodke« (prav tam).

»Tretjič: *moralni glasniki*. Skupine ali organizacije nase prevzamejo razsojanje o naravi problema in razsojanje o najboljših sankcijah. Cohen vidi zagovarjanje 'moralnih ovir' s strani 'urednikov, škofov, politikov in ostalih pravilno-mislečih ljudi'. Oni ponujajo orientacijo (emocionalne in intelektualne odzive), predstave deviantov in razlago njihovih vzorčnih razlag« (prav tam). Vendar pa so tudi meje med 'normalnim' in 'deviantnim' obnašanjem vedno bolj sporne in tisti, ki so bili prej subjekti moralne panike so zdaj pogosto udeleženci v debatah. V svetu spreminjajočih se mej, spreminjajočih se množičnih medijev in naraščajoče udeležbe subjektov v javni debati, so lahko politiki subjekti, kot tudi protagonisti, moralne panike (Cohen 1972, 9).

»Četrtoč: *strokovnjaki*. Glede na nekatere teme lahko strokovnost nosi določeno težo, in vpliva na to kako mediji, še posebej ugledni časopisi in radiotelevizija, definirajo problem. Tako ostaja značilen doprinos strokovnjakov razpoznaven« (Critcher 2003, 18).

»*Petič: shajati in razrešiti.* Reakcije medijev, moralnih glasnikov in strokovnjakov vsebujejo ideje o zahtevanih ukrepih. Obstoječe moči so uporabljene, ampak če veljajo za pomanjkljive, bodo sledile zahteve za zakonodajne reforme« (prav tam).

»*Šestič: izginevanje.* Moralna panika se konča, medtem ko 'okoliščine nato izginejo, se prikrijejo ali poslabšajo in postanejo bolj vidne'. Cohen dopušča odprto možnost, da se okoliščine lahko ponovno pojavijo, čeprav serijska ponovitev ni posebej omenjena« (prav tam).

»*Sedmič: zapuščina.* Cohen namiguje na to, da ima vsaka moralna panika lahko 'majhen dolgotrajen učinek' in postane 'opomba v zgodovini' ali povzroči spremembe v družbenih pravilih, zakonske ali družbene vidike« (prav tam).

Po mnenju Gooda in Ben-Yehude pa obstaja pet indikatorjev moralne panike, ki so naslednji. Prvi je povečana zaskrbljenost nad dejanji neke skupine ali kategorije za katera se predpostavlja, da imajo posledice za ostalo družbo. Ta zaskrbljenost je manifestirana v javnem komentiranju, v obliki medijske pozornosti, predlagani zakonodaji, socialnih aktivističnih gibanjih in tako dalje. Kot drugo mora biti povečana stopnja sovražnosti proti skupini ali kategoriji. Te ljudje so videni kot sovražniki, njihovo obnašanje je videno kot škodljivo in ogrožajoče za obstoječe vrednote, interese, in morda celo eksistence družbe ali pa vsaj za velik del le-te. Kot tretje navajata soglasje v družbi, ki se strinja, da je grožnja resnična ter resna in povzročena s strani posameznikov ogrožajoče skupine in njihovim obnašanjem. Četrtrič, govorita o neproporcionalnosti. Stopnja javne zaskrbljenosti je veliko večja kot za druga dejanja podobnega kova in velikosti. Peti indikator pa je nestabilnost. Moralna panika se pojavi nepričakovano in približno tako hitro tudi ponikne (Goode in Ben-Yehuda v Critcher 2006, 51–55). Béland pa je kritičen do indikatorja nestabilnosti, kot ga navajata Goode in Ben-Yehuda, ter pravi, da v nasprotju z idejo moralne panike, družbeno strukturirane oblike negotovosti niso vedno epizodne narave. Nekatere, ki so na primer povezane s strukturno nezaposlenostjo ali epidemijami, kot so AIDS, lahko trajajo leta ali celo desetletja (Béland 2007, 325).

Lull in Hinerman (1997, 4–5) sta poskušala razumeti medijske škandale tudi tako, da sta jih primerjala s konceptom moralne panike. Medtem ko predlagata, da se škandali v nekaterih pogledih razlikujejo od moralne panike saj morajo biti škandali povezani z realnimi osebami, ki so odgovorne za njihova dejanja, zagovarjata, da medijski škandali in moralna panika ne morata biti izključujoča. Obnašanje posameznikov, ki ustvarijo škandal lahko celo

spodbudi moralno paniko, če so njihova dejanja interpretirana kot simptom večjega družbenega problema. Oba diskurza tako moralne panike in škandala zahtevata, da je izpodbita izhodiščna morala. Njuna diskusija v medijih pa poskrbi za to, da je konvencionalna morala spet uveljavljena kot normalna.

3 ŠTUDIJE PRIMEROV

V teoretičnem delu diplomske naloge sem pojasnila glavne značilnosti medijskega in političnega škandala ter moralne panike. V empiričnem delu pa bom analizirala tri politične škandale, ki so jim skupne goljufije pri njihovih domnevnih izobrazbah. Prvi poslanec, ki ga bom analizirala je Ivan Simčič, ki mu očitajo, da je ponaredil srednješolsko spričevalo. Drugi je Borut Ambrožič, ki je prepisal velik del magisterija, in so mu ga nato tudi odvzeli, tretja pa je Alenka Koren Gomboc, ki ji očitajo poneverbo spričevala, bremeni jo tudi sum ponarejanja poslovnih listin pri kreditih, ponarejeno priporočilo, ki naj bi ga dobila od vodje slovenjgraške poslovalnice SKB in prirejen življenjepis.

V nadaljevanju bom poskušala dokazati, da je šlo pri prej omenjenih poslancih za medijske škandale. Nato bom prikazala kakšne so njihove značilnosti, da jih uvrščamo v podzvrst političnih škandalov, kakšne so podobnosti in razlike med njimi ter kakšne so bile posledice za glavne akterje v škandalih.

3.1 Vsebinske plati škandalov

3.1.1 Poslanec Ivan Simčič

V sredo, 15.2.2012, je v Delu izbruhnil škandal poslanca Ivana Simčiča. Objavili so novico z naslovom: »Poslancu Simčiču očitajo ponarejanje« (B. 2012, 2). Domnevno naj bi namreč ponaredil srednješolsko spričevalo. O tem sta prva poročala POP TV in Kanal A.

Pri analizi tega škandala sem pregledala prispevke, ki so jih mediji objavili v častniku Delo in Večer, ter v tednikih Demokracija in Mladina. Škandal bom analizirala od njegovega pojava do sankcioniranja prestopnika in sicer v obdobju od 15. februarja 2012 do 19. aprila 2012.

Poslanec Desus-a, Simčič, je leta 2006 diplomiral na ljubljanski filozofski fakulteti, očitajo pa mu, da se je vpisal s ponarejenim srednješolskim spričevalom. Prav zaradi le-tega so ga tudi leta 2007 odpustili iz ministrstva za obrambo. Odpustil ga je Karel Erjavec, ki je bil tudi ob izbruhu škandala njegov nadrejeni – predsednik stranke Desus. 16.2.2012 v Delu objavijo članek z naslovom: »Simčiča je pred leti odpustil prav Erjavec« (Potič in drugi 2012, 2).

V tem primeru gre za razkrivanje dejstev, ki jih želi posameznik – poslanec Simčič prikriti, saj zavrača očitke o ponarejenem spričevalu.

Zaradi pisanja medijev o poslančevem plagiatstvu ga je začela preiskovati Komisija za preprečevanje korupcije in tudi policija, ter Interpol in policija v Bosni in Hercegovini. Na koncu ga je stranka Desus izključila in postal je nepovezan poslanec. Na Univerzi v Ljubljani bi mu tudi odvzeli diplomo, a to zaradi dotedanjega statuta o veljavnih aktih študentov, ni bilo mogoče.

3.1.2 Poslanec Borut Ambrožič

Častnik Večer na prvi strani, v torek, 17. julija 2012, objavi novico z naslovom: »Poslanec Ambrožič prepisoval v magisteriju« (Jager in Trtnik 2012, 1). Tako je izbruhnil še en škandal o plagiatstvu. Pri analizi tega škandala bom preverila objave v častnikih Večer in Delo, ter tednikih Demokracija in Mladina, v obdobju od 17. julija 2012 do 22. novembra 2012.

Kot sem že omenila se je vse začelo s prvo objavo v Večeru, 17. julija 2012. Takrat je Večer na prvi strani objavil novico kjer je pisalo, da je računalniška analiza pokazala: »da je Borut Ambrožič iz Pozitivne Slovenije prepisal več kot 93 odstotkov tuje diplome. Poslanec očitke zavrača« (prav tam). Pisali so tudi o tem, da so prepisani praktično celi odstavki iz prepisane diplomske naloge. Ambrožič pa je dejal: »Nisem prepisoval in nimam slabe vesti« (prav tam). Novica ima tudi sliko na kateri sta Zoran Janković in Borut Ambrožič. Nato na 2. strani objavijo nadaljevanje z naslovom: »Bo odgovarjal za prepisovanje?« (Jager in Trtnik 2012, 2). Lahko preberemo, da so v Večeru postali pozorni na izobrazbo poslanca Ambrožiča že pred meseci, ko so začeli raziskovati izobrazbe poslancev. Erjavčeva pravi: »dolgoročno kontinuirano preiskovanje zagotavlja novinarstvu verodostojnost in izpolnjevanje temeljne funkcije: informirati javnost« (Erjavec 1999, 60).

Na Fakulteti za računalništvo in matematiko so posebej za Večer, s posebnim računalniškim programom za odkrivanje plagiatov, preverili podobnosti med nalogama. V članku sta poleg slike poslanca Ambrožiča objavljeni primerjavi dveh odlomkov, iz diplomske naloge Klementine Jezeršek in iz magisterija poslanca Ambrožiča. Gre za povsem identična

odstavka. V članku je tudi odstavek z naslovom: »Kaznivo dejanje po kazenskem zakoniku« (Jager in Trtnik 2012, 2) kjer piše naslednje: »Nedovoljena uporaba tujih avtorskih del predstavlja poseg v moralne, lahko pa tudi v materialne pravice tretjih oseb, v tem primeru avtorice diplomskega dela« (prav tam).

18. julija 2012 častnik Delo na 2. strani objavi novico z naslovom: »Poslanec Ambrožič trdi, da ni prepisal magisterija« (mst 2012, 3) in nekakšen podnaslov: »Afera Kopiraj – prilepi« (prav tam), ki ga uporabljajo tudi pri nadaljnjih objavah.

3.1.3 Poslanka Alenka Koren Gomboc

V sredo, 17. oktobra 2012, je izbruhnil škandal o domnevno ponarejenem spričevalu v katerega je bila vpletena Alenka Koren Gomboc. Ob pojavitvi škandala je bila predsednica koroške SDA in ravno pred tem, da postane nadomestna poslanka SDS, kjer je bila v postopku zamenjave Ljubo Žnidarja.

Pri analizi tega škandala sem pregledala medijske objave v častnikih Večer in Delo, ter tednikih Demokracija in Mladina, v časovnem obdobju od 17. oktobra 2012 do 21. februarja 2013. V Demokraciji sem zasledila samo eno objavo o škandalu poslanke, pa še to je bila zgolj zelo kratka novica. Morda je tu na mestu vprašanje zakaj Demokracija, ki odkrito podpira desne stranke, predvsem SDS, o poslanki skoraj ni pisala? Ali za ta tednik in njegove bralce velja, da tisti bralci, ki iščejo v novicah potrditev svojih prepričanj najverjetneje uživajo v branju škandalov, ki zadevajo politike nasprotne politične opcije in imajo odpor brati o škandalih z njihove prednostne strani (Puglisi in Snyder 2008, 5–6)?

Pojavili so se dvomi o poslankini ponarejeni srednješolski izobrazbi preden je v poslanskih klopih zamenjala poslanca SDS Ljubo Žnidarja. Nato se je izkazalo, da jo bremenijo tudi sumi ponarejanja poslovnih listin pri kreditih, ko je bila še zaposlena v SKB, ponarejanje priporočila, ki naj bi ga dobila od vodje slovenjgraške poslovalnice SKB in prirejanje življenjepisa.

V sredo, 17. oktobra 2012, na naslovnici Večera, pod rubriko v žarišču, objavijo naslov: »Ko (spet) poslancu ponagaja izobrazba« (Trtnik 2012, 1). Nato sledi novica, ki je objavljena na 3. strani. Takoj pod naslovom piše: »Tudi Alenka Koren Gomboc, ki prihaja v parlament, naj bi za seboj imela nenavadno zgodbo o izobrazbi. SDS: »Življenjepis je na naši spletni strani« (Trtnik 2012, 3). S tem novinar Samo Trtnik očitno namiguje na to, da ni edina, katere politični pedigree je sporen. V članku nato navede, da se ponavlja zgodovina glede navajanja

izobrazbe v SDS. Leta 2009 se je namreč v podobno zgodbo zapletel poslanec SDS Marjan Bezjak.

Članek pa temelji na nepreverjenih informacijah, oziroma govoricah, da z njeno izobrazbo ni vse popolno, ki krožijo po Koroškem. Po neuradnih informacijah naj bi držale tudi informacije o tem, da je iz slovenjgraške poslovalnice SKB odšla prav zaradi ponarejene izobrazbe.

Delo, v četrtek 18. oktobra 2012, na naslovnici objavi naslov članka: »Novi grehi med poslanci?« (Delo 2012, 1) in kratek uvod v vsebino: »Ivan Vogrin je prepričan, da bo preiskava pokazala, da ni goljufal namerno. Te dni pa se je v javnosti razširila še anonimka o neprimerni izobrazbi verjetne nove poslanke Alenke Koren Gomboc« (prav tam). Tako je do raziskovanja o izobrazbi poslanke prišlo na podlagi anonimke, ki so ju prejeli v uredništvih Večera in Dnevnika, kot je navedeno v Delovem članku, na 2. strani: »Včeraj sta Večer in Dnevnik objavila navedbe iz anonimke o izobrazbi verjetno novi poslanki SDS Alenke Koren Gomboc ...« (Božič in Milošič 2012, 2) in še: »Pred kratkim smo jo prejeli tudi v našem uredništvu ...« (prav tam).

V tedniku Mladina 26. oktobra 2012 objavijo novico z naslovom: »Pa kaj, če poslanec laže« (Košak 2012, 10) in nato pod naslovom pripišejo: »Sporna izobrazba, trend med novimi poslanci« (prav tam). Novica je prekinjena tudi s sliko poslanke Alenke Koren Gomboc, tako da bralec lahko takoj ve o kom bo govora. V Mladini na isti dan v rubriki »mladina mit« objavijo sarkastičen prispevek z naslovom: »Žlahta, strgana plahta« (Trtorebro 2012, 72), kjer očitno namigujejo na to, da je poslanka dobila stolček v parlamentu, zato ker je sestrična Urške Bačovnik, žene takratnega predsednika vlade, Janeza Janše. Mladina 25. januarja objavi tudi novico z naslovom »Koruptivna demokratska stranka« (Petrovčič 2013, 10) kjer pišejo, da se poslanka ne odloči za odstop, čeprav je tožilstvo že pred leti ugotovilo, da je njeno spričevalo ponarejeno. 7. februarja pa objavijo novico z naslovom »Učenci in učitelji« (Vičič 2013, 11) in pod tem podnaslov: »Naši goljufivi in lažnivi predstavniki ljudstva« (prav tam). V tej novici namigujejo na to zakaj SDS ni zahteval odstopa poslanke in sicer: »Proučiti so morali Zakon o volitvah v državni zbor in ugotoviti, kako naj se je »znebijo«, ne da bi prišlo do nadomestnih volitev v njeni volilni enoti. Te se opravijo, *»če poslancu preneha mandat, ker je odstopil prej kot v šestih mesecih od potrditve mandata«*. In zato naj bi se sedaj Žnidar vrnil na položaj, od koder je prišel. SDS pa bi na ta način ohranila eno poslansko mesto« (prav tam). Tukaj gre zgolj za ugibanja novinarja Denisa Vičiča.

3.2 Medijski škandali

Poslanci Ivan Simčič, Borut Ambrožič, Alenka Koren Gomboc

Poglejmo si ali je šlo pri poslancih za medijski škandal. Po mnenju Lull-a in Hinerman-a morajo biti izpolnjeni naslednji kriteriji (1997, 11–13):

- 1.) *Kršene morajo biti družbene norme, ki odražajo dominantno moralo. Ta kriterij je ključen. Brez njega nobena zgodba ne more biti naslovljena kot škandal.*

Poneverba srednješolskega spričevala poslanca Simčiča vsekakor vsebuje kršitev zakonskih norm, vrednot in moralnih kodov, ki odražajo dominantno moralo.

S tem, ko je poslanec Ambrožič prepisal velik del svoje magistrske naloge je nedvomno kršil družbene norme. Poleg tega pa je kršil tudi zakonodajo, kot je omenjeno v prvi objavi v Večeru: »Nedovoljena uporaba tujih avtorskih del predstavlja poseg v moralne, lahko pa tudi v materialne pravice tretjih oseb, v tem primeru avtorice diplomskega dela.« (Trtnik in Jager 2012, 2)

V primeru poslanke Gomboc, ki ji je bilo dokazano ponarejeno spričevalo in je bila zaradi njega tudi v predkazenskem postopku gre nedvomno za kršenje družbenih norm in pa tudi zakonskih norm. Prav tako jo bremenijo obtožbe zlorabe položaja in pridobitev protipravne premoženjske koristi, ko je bila še zaposlena v SKB-ju. Poleg tega naj bi prirejala svoj življenjepis in službeno priporočilo.

- 2.) *Kršitev mora biti izpolnjena s strani specifične osebe, ki izvrši 3.) dejanja, ki reflektirajo ravnanja njenih želja in interesov.*

Kršitelj je bil Ivan Simčič, ki je zavestno ponaredil svoje spričevalo in nato to tudi zanikal. V Večeru objavijo, da je pomočnica ravnateljice srednje šole, ki naj bi jo Simčič obiskoval, potrdila, da med leti 1983 in 1990 njihove šole ni obiskoval nihče z imenom Ivan Simčič. (str 2012, 4)

Specifična oseba, ki je bila kršitelj, je v tem primeru poslanec Boris Ambrožič. Očitno je, da se je poslanec zavedal kaj počne saj je dobesedno prepisal kar 93% diplomske naloge Klementine Jezeršek.¹

Kršitelj je v tem primeru individualna oseba, poslanka Alenka Koren Gomboc. Spričevalo je ponaredila, zato da je dobila zaposlitev v slovenjgraškem SKB-ju. Prav tako je šlo pri prirejanju kreditov najverjetneje za osebno korist poslanke, saj se točno ne ve kam je šel denar, ki ga je pridobila protipravno.

4.) Individualna oseba mora biti prepoznana kot storilec dejanja.

Ivan Simčič je bil prepoznani kot storilec dejanja. Po poročanju častnika Delo je moral Simčič leta 2007 zapustiti Slovensko vojsko zaradi ugotovljenega ponarejenega spričevala. (B. 2012, 2) Tako je očitno, da že pred tolikimi leti niso odobravalni njegovega početja. Takrat je bil tudi v predkazenskem postopku, ki je pa je nato sicer zastaral.

V javnosti je bil poslanec Ambrožič prepoznani kot storilec dejanja. V Večeru 14. Novembra 2012 objavijo članek z naslovom: »Po Večerovem razkritju poslanec Ambrožič ni več magister« (Cehnar 2012, 2). Prav tako na isti dan v častniku Delo objavijo novico: »Poslanec Ambrožič ob magisterij« (B. in R. 2012, 2) V Demokraciji 22. novembra 2012 objavijo članek z naslovom: »Ambrožič ni več magister« (K. 2012, 7). Vsi trije mediji pišejo o tem, da je senat Pravne fakultete univerze v Mariboru zaradi plagiatorstva odvzel magistrski naziv. Tako je očitno, da je bil poslanec prepoznani kot storilec dejanja. Prav tako pa so mediji že od začetka izbruha škandala razkrivali dejstva, ki so govorila sama zase – da je poslanec nedvomno prepisal diplomsko nalogo Klementine Jezeršek.

Alenka Koren Gomboc je bila prepoznana kot storilka dejanja, saj kot lahko beremo 19. januarja 2013 v Delovi novici z naslovom: »SDS pričakuje odstop poslanke«:

Na Okrožnem državnem tožilstvu v Slovenj Gradcu so potrdili, da so leta 2007 zaradi ponarejenega spričevala obravnavali poslanko SDS Alenko Koren Gomboc. Kazni se je izognila z dobrodelnim nakazilom tisoč evrov na račun oddelka za interno medicino

¹ Demokracija v članku z naslovom: »Razvrednotenje izobrazbe«(Kocjančič 2012, 24) piše: »Vodja centra Milan Ojsteršek je tako predstavil rezultate analize, po kateri naj bi Ambrožič vzel kar 93% ljubljanske diplomske naloge (ne da bi jo navedel kot vir), pri čemer sporno besedilo zavzema 21,7% celotne magistrske naloge« (Kocjančič 2012, 25). Nato še piše: »Prepisal je dobesedno - 'copy/paste' (kopiraj/prilepi), ker je najlažje, najbolj hitro« (prav tam).

splošne bolnišnice Slovenj Gradec. Še vedno pa tožilstvo proti njej vodi še en predkazenski postopek, domnevno zaradi nezakonitega spreminjanja kreditov (B. 2012, 2).

5.) Morajo biti videni, kot da so delovali namerno ali lahkomišlno in 6.) morajo biti odgovorni za svoja dejanja.

Takratni predsednik DZ-ja, Gregor Virant, je ostro obsodil kakršno koli goljufanje poslancev. Do Simčiča je bil oster tudi takratni predsednik države, Danilo Turk. Prav tako so tudi bralci obravnavanih medijev izrazili kritike na račun Simčiča, ki so bile objavljene v Delu in Mladini. Simčič je bil izključen iz stranke Desus. V Večeruh so objavili članek z naslovom: »Simčiča izključili iz Desusa« (sta 2012, 5). V Delu pa so istega dne objavili članek s podobnim naslovom: »Simčiča so izključili iz Desusa« (Potič 2012, 2).

V primeru poslanca Ambrožiča Mladina v rubriki Mladina mit, 20. julija 2012 objavi porogljivo pesem z naslovom: »Soliden plagiat«² (Matič 2012, 72). Razvidno je, da je poslanec deloval namerno in lahkomišlno. 13. februarja 2012 v Večeruh objavijo novico z naslovom: »Ambrožič ni prepričal senatorjev« (Cehnar 2012, 2), kjer novinarka Jasmina Cehnar opiše, da so senatorji Pravne fakultete ponovno soglasno odločili, da je Ambrožičev magisterij plagiat. Sam se je namreč pritožil na prvo ugotovitev. Tako so senatorji ponovno potrdili, da je deloval namerno in lahkomišlno in obveljala je prvotna odločitev o odvzemu magisterija. Članek piše tudi o tem, da je Ambrožič priznal možnost nepravilnega citiranja čeprav nikoli ni dokončno priznal, da je nalogo dobesedno prepisal (prav tam).

V primeru poslanke Alenke Koren Gomboc, 21. januarja 2013, Delo objavi novico z naslovom: »Obžaluje mladostniško naivnost« (Trnik in Tušek 2013, 4). Novinarja Samo Trtnik in Petra Lesjak Tušek pišeta o tem, da poslanka obžaluje svojo lahkomišlnost in poudarja, da ni nikogar oškodovala. Sama naj bi bila naivna in verjela ljudem, da lahko do zelene izobrazbe pride s kratkim tečajem. (prav tam) Poslanki se je tako očitno vrnil spomin po parih mesecih saj je v prejšnjih objavah ponarejeno izobrazbo striktno zanikala. Zdi se, da je poslanka še kako dobro vedela kakšno izobrazbo ima vendar se je zgolj sprenevedala –

² »V parlamentu sodni dan: Spet diplomski plagiat! Vendar pa, poslancu v bran, tudi to je treba znati. Dolgo pridno je študiral, kje, kako naj zgoljufa, sam diplomo je skopiral, nekaj tudi to velja. Za poslančeve možgane je dosežek že, da vstane; zmaga, da ne potrebuje treh poskusov, ko glasuje; trda borba, da nariše križec, kadar se podpiše ... Zanj soliden plagiat je odličen rezultat« (Matič 2012, 72)!

torej je delovala namerno. Konec januarja pa je končno prevzela odgovornost, ko je priznala, da je šlo za ponarejanje.

7.) Dejanja in dogodki morajo imeti različne posledice za tiste, ki so udeleženi.

Poslanca Simčiča je zaradi razkritja ponarejenega srednješolskega spričevala stranka Desus izključila iz nje. Simčič pa se je nato odločil postati nepovezani poslanec. Dogodki so vplivali na njegov ugled, v javnosti je bil viden zelo negativno. Prav tako je škandal slabo vplival na ugled stranke Desus, ki ji je v tem času vidno upadlo javno zaupanje. Celotno znotraj stranke so se začela izrazita nezadovoljstva do predsednika stranke, Karla Erjavca, ker je toliko časa stal ob strani Simčiču, čeprav je bilo očitno, da gre za goljufijo. Seveda pa je škandal vrgel slabo luč na celoten parlament in zaupanje v integriteto poslancev.

Škandal o plagiatu magistrske naloge poslanca Ambrožiča je imel za posledico odvzem magistrskega naziva, kar pa je škodovalo tudi poslančevemu ugledu. Stranka Pozitivna Slovenija je poslanca izločila iz stranke, nato je le-ta odšel med nepovezane poslance. Prav tako je imel škandal vpliv na ugled stranke Pozitivna Slovenija, kot tudi na celoten parlament. Plagiatorstvo poslanca je namreč vplivalo na slabše mnenje ljudi o politikih, ki niso vredni zaupanja, če se ne držijo osnovnih pravil, ki naj bi veljali za vse.

V primeru poslanke Gomoboc je SDS zahteval odstop poslanke in iz politike je odšla še preden ji je prenehal veljati njen 6 mesečni mandat. Njeno ime je izgubilo kredibilnost, proti njej pa je tekel tudi predkazenski postopek. Posledice so bile očitne. Prav tako pa je škandal vplival na ugled Janeza Janše, saj so se v medijih pojavila ugibanja, da naj bi Alenka Koren Gomboc dobila službo prav zato, ker je sestrična žene Janeza Janše.

8.) Razkritje mora vidno krožiti po komunikacijskih medijih kjer je 9.) efektivno upovedeno v zgodbo, ki 10.) vzbudi širok interes in diskusijo.

Razkritje škandala o Simčičevem ponarejenem spričevalu je več kot dva meseca vidno krožilo po vseh večjih medijih, tako je bilo efektivno upovedeno v zgodbo. Karel Erjavec, je bil celo presenečen zakaj mediji Simčiču posvečajo toliko pozornost (Delo 2012, 11). Zgodba je vzbudila širok interes medijev in tudi diskusij med bralci. Delo 19. marca 2012 objavi rezultate ankete kjer razkrijejo, da kar 84,1 odstotkov udeležencev ankete meni, da bi Simčič

zaradi afere s spričevalom moral odstopiti. Na vprašanje kako bo po njihovem mnenju ravnal poslanec Simčič pa so bila mnenja bolj deljena³ (Pečauer 2012, 2).

Škandal o plagiatorstvu poslanca Ambrožiča je vidno krožil po medijih v daljšem časovnem obdobju. Nedvomno je dosegel vsakega bralca in v javnosti vzbudil širok interes in diskusijo, saj drugače mediji ne bi toliko časa pisali o škandalu.

Vsi večji mediji so poročali o škandalu poslanke Alenke Koren Gomboc, ki je tako vidno krožil po komunikacijskih medijih. Pojavljanje škandala v medijih je trajalo 4 mesece in je tako vzbudilo širok interes in diskusijo, saj mediji drugače o škandalu ne bi pisali tako dolgo.

3.3. Štiri faze medijskih škandalov

Thompson loči med štirimi fazami medijskega škandala: »Prva je pred-škandalna faza, druga, faza pravega škandala, tretja, vrhunec; in četrta, posledica« (Thompson 2000, 73).

»Pred - škandalna faza lahko vsebuje preiskave in zaslišanja novinarjev, policije ali drugih; v nekaterih primerih gre lahko za rutinske preiskave, ki nepričakovano pripeljejo do razkritja škandalov, medtem ko po drugi strani včasih aktivno iščejo informacije, ki bi povzročile škandal« (Thompson 2000, 73).

Simčič je leta 2007 izgubil mesto v Slovenski vojski, prav zaradi dokazano ponarejenega spričevala. »Simčič je bil namreč »žrtev« temeljitega preverjanja dokazil o izobrazbi vseh javnih uslužbencev, ki ga je leta 2005 sprožilo ministrstvo za javno upravo ...« (Potič in drugi 2012, 2).

V Večeru so 17. julija 2012 prvi objavili novico o plagiatorstvu poslanca Ambrožiča. Do te informacije so prišli pri raziskovanju teme o izobrazbi poslancev in poslank. Tako so naključno naleteli na diplomsko nalogo s podobnim naslovom. Na njihovo pobudo so na Fakulteti za računalništvo in matematiko v Mariboru opravili elektronsko primerjavo obeh nalog in ugotovili, da gre za plagiat (Trtnik in Jager 2012, 2).

S tem, ko so na uredništvu Večera in Dela prejeli anonimko o domnevno ponarejeni izobrazbi poslanke Gomboc, sta medija začela preiskovati ali obtožbe držijo. Tako so prišli do podatkov, ki so se jim zdeli dovolj kredibilni za objavo.

³ 7,2 odstotkov vprašanih je odgovorilo, da bo takoj odstopil. 38,6 odstotka vprašanih, še ima upanje, da bo nekoč odstopil. 44,9 odstotka pa je prepričanih, da sploh ne bo odstopil (Pečauer 2012, 2).

»Pravi škandal se začne z javnim razkritjem delovanja ali dogodka, ki sproži proces trditev in kontra – trditev, ki tvorijo medijski škandal« (Thompson 2000, 74).

V primeru poslanca Simčiča se je pravi škandal začel s poročanjem POP TV in Kanala A, da je Simčič domnevno ponaredil spričevalo. Nato o tem pišejo tudi mediji, ki jih obravnavam. Simčič vse obtožbe zanika, podpira ga celo predsednik stranke, Karel Erjavec, ki ga je prav leta 2007 odpustil iz Slovenske vojske in to zaradi ponarejenega spričevala. Oba tudi pravita, da gre nedvomno za zaroto proti stranki Desus. Po drugi strani mediji prihajajo na dan z novimi argumenti in preverjanji, ki govorijo v prid goljufiji.

Pravi škandal se je v primeru poslanca Ambrožiča tako začel 17. julija 2012, ko je Večer objavil novico o ugotovitvah plagiatorstva poslanca Ambrožiča. Na isti dan v Večeru objavijo tudi intervju z Ambrožičem, ki obtožbe zanika. Obtoževanje poslanca o plagiatorstvu in njegovo zanikanje se vleče vse do odvzema magistrskega naziva, ko poslanec tudi sam prizna, da dopušča možnost nepravilnega citiranja.

V primeru poslanke Gomboc se je pravi škandal začel 17. oktobra 2012, ko so v Večeru objavili članek z naslovom: »Ko (spet) poslancu ponagaja izobrazba« (Trtnik 2012, 3). 18. oktobra 2012 pa tudi v Delu objavijo članek z naslovom: »Nova primera dvomov o integriteti poslancev« (Božič in Milošič 2012, 2). Poslanica se na začetku ni odzivala na vprašanja novinarjev, nato pa je javno zanikala, da bi SKB-ju predložila neveljavno spričevalo. Kasneje je zanikala tudi obtožbe o ponarejenem spričevalu, ona naj ne bi ponarejala ničesar.

Tretja faza medijskega škandala je *faza razpleta*. V tej fazi lahko pride do priznanja krivde, odstopa, kazenskega pregona ali pa do padca obtožb in do razpada škandala. Možen je tudi manj dramatičen razplet dogodkov, ko skozi čas škandal preprosto potone v pozabo (Thompson 2000, 75).

4. aprila 2012, Večer in Delo⁴ objavita, da je stranka Desus poslanca Simčiča pozvala k odstopu, ta pa naj bi svojo odločitev sporočil v roku 14 dni. Simčič se ni odločil za odstop in tako 18. aprila 2012 Delo in Večer⁵ objavita, da so poslanca izključili iz Desusa. O izključitvi

⁴ V Večeru objavijo članek z naslovom: »Simčič ima 14 dni« (str 2012, 4). V Delu pa članek z naslovom: »Državljska lista danes o (ne)podpori Vogrinu«(Kristan 2012, 2) s podnaslovom: »Usoda poslancev Vogrin bo sprejel odločitev po svetu stranke, Simčič pa se bo »pravilno odločil« v 14 dneh«. (prav tam)

⁵ V Večeru objavijo članek z naslovom: »Simčiča izključili iz Desusa« (sta 2012, 5), v Delu pa: »Simčiča so izključili iz Desusa« (Jančič 2012, 2).

so 20. aprila 2012 pisali tudi v Mladini. 19. aprila 2012 pa je Simčič sporočil, da bo ostal v parlamentu kot nepovezan poslanec.

Ambrožiča je stranka Pozitivna Slovenija, katere član je bil, izločila iz stranke, tako da se je potem odločil, da odide med nepovezane poslance. Poslancu je bil odvzet tudi magistrski naziv. Sam pa je po drugem zasedanju senata Pravne fakultete dopustil možnost nepravilnega citiranja v njegovi magistrski nalogi.

Gomboceva je morala februarja 2013 zapustiti poslanske klopi in tudi mesto predsednice koroške regijske koordinacije SDS. Poslanka je obtožbe na nek način tudi priznala. Obžalovala je namreč svojo mladostniško naivnost – verjela naj bi, da lahko z obiskom kratkega tečaja pride do zelene izobrazbe. Nato pa je ugotovila, da se ji je zgodila krivica. (Trtnik in Tušek 2013, 4)

»Četrta in zadnja faza pa je *posledica* – obdobje, ko sta drama škandala in njegov razplet minila, ko so novinarji, politiki in drugi, vpleteni v refleksijo dogodkov in njihove posledice« (Thompson 2000, 76).

Po 19. aprilu 2012 je škandal o poslancu Simčiču zaključen, mediji pa ga še naprej omenjajo, sploh, ko govorijo o drugih primerih goljufij poslancev. Omenjajo se tudi posledice. Naj omenim objavo v Večer, ki zadeva vse tri politike obravnavne v analizi. 9. februarja 2013 na 5. strani objavijo: »Realnost čiščenja slovenske politike« (Večer 2013, 5), kjer pišejo o tem kakšne sankcije so doletele politične prestopnike⁶.

Ambrožič je po zatonu škandala še večkrat omenjen pri drugih škandalih. O posledicah pa se govori tudi že med samim škandalom saj poslanca ne morejo izločiti iz parlamenta, če sam tega ne želi. Ne glede na to, da je kršil moralne in zakonske norme. O tem je govora tudi v novici, ki je 20. julija 2012, objavljena v Mladini, njen naslov pa je: »Goljufi Slovenije⁷« (Zgonik 2012, 8)

⁶» Ivan Simčič: Ni kazenskega postopka. Borut Ambrožič: Ni kazenskega postopka. Alenka Koren Gomboc: Teče le predkazenski postopek« (Večer 2013, 5).

⁷»Plagiatorji in drugi akademski goljufi lahko po novem v državnem zboru ustanovijo svojo poslansko skupino.« (Zgonik 2012, 8)

3.4 Medijski škandali v donosu do različnih socialno kulturnih vplivov

Medijski škandali obstajajo v kompleksnem odnosu do različnih socialno kulturnih vplivov, vključno z drugimi simbolnimi oblikami, celo drugimi škandali. Zato je pri medijskih škandalih potrebno upoštevati naslednje štiri dejavnike:

- 1.) Nekateri ljudje in institucije so bolj ranljivi za škandale kot drugi. Obstajajo razlike pri *dovzetnosti* za škandale (Lull in Hinerman 1997, 17).

Nedvomno so politiki, ki so v službi javnosti, veliko bolj na očeh javnosti ter pod drobnogledom medijev, kot ostali smrtniki, in tako bolj dovzetni za škandale. Njihova dejanja so pomembna za celotno državo in njene državljane in zato mediji javno izpostavljajo morebitne anomalije. Prav tako obstajajo razlike tudi med samimi politiki. Koliko so izpostavljeni medijem je odvisno tudi od tega v kateri stranki so, ali je ta ena izmed vodilnih v koaliciji ali opoziciji, ali so posamezniki predsedniki strank ali ministri. Obstaja tudi razlika med poslanci, ki sem jih analizirala sama. Poslanca Simčič in Ambrožič sta se za razliko od poslanke Gomboc v medijih pojavljala bolj pogosto, kar lahko pripišemo temu, da sta bila že dlje časa poslanca v parlamentu, Gomboceva pa je tja šele prihajala.

- 2.) Škandali niso nikoli enoznačno interpretirani s strani javnosti in so zato *polisemični* (prav tam).

V primeru poslanca Simčiča so bili v Delu, Večeru in Mladini zelo kritični do poslančeve goljufije, kot tudi do podpore, ki jo je stranka Desus dolgo časa namenjala poslancu. Tako lahko v Delu zasledimo objave z naslovi kot so: » Zakaj na fakulteto, če diplomo lahko kupiš« (Božič 2012, 2); »Afera poslanca Simčiča je razburila javnost« (Pečauer 2012, 2); Komedijska absurda« (Potič 2012, 5), v Večeru: »Odstop? Ne, hvala!« (Esih in Stepinšek 2012, 3); »Sprenevedanja je dovolj!« (Žišt 2012, 2); »Falirani dijak Ivan« (Kocjan 2012, 5), v Mladini: »Najbolj transparentna izobrazba« (Ammos 2012, 72); »Stric iz ozadja našel spričevalo« (Ammos 2012, 72). Po drugi strani pa v Demokraciji branijo poslanca Simčiča, tako lahko zasledimo naslove, kot so: »Vedno nižji nivo afer« (Jerovšek 2012, 11); »Lov za spričevali« (Vodišek 2012, 73). Mediji torej na različne načine interpretirajo škandal poslanca Simčiča in škandal je tako polisemičen.

V primeru poslanca Ambrožiča so vsi štirje obravnavani mediji plagiatorstvo poslanca Ambrožiča obsodili vendar pa so bile med njimi razlike o tem koga vse so poleg Ambrožiča obsojali za prekršek.

V tedniku Demokracija tako zasledimo članek z naslovom: »Še en Jankovičev plagiator« (V.K. 2012, 7) in komentar z naslovom »Jankovičeva »Podmukla« Slovenija« (Kaloh 2012, 8). Že iz naslovov teh dveh objav je razvidno, da avtorja, poleg Ambrožiča, obsojata tudi Jankoviča in s tem celotno njegovo stranko Pozitivne Slovenije, ter da želita poudariti, da so v Jankovičevi stranki znani po poneverbah. To najverjetneje lahko pripišemo tudi temu, da tednik Demokracija vidno podpira desno politično opcijo in je tako veliko bolj naklonjen blatenju leve, katere del je Pozitivna Slovenija.

Tudi v tedniku Mladina so bili kritični do tega, da je Jankovič toliko časa podpiral poslanca Ambrožiča in so objavili vest z naslovom »Zavlačevanje« (Zgonik 2012, 8), kjer so sicer kritični do Jankoviča in njegove stranke vendar ta objava nima niti približno takšne teže, kot jo imata članka v Demokraciji. Od vseh analiziranih medijskih objav so prav v Mladini najmanj pristranski glede odločitev stranke, saj so kritični do zavlačevanja pri odločitvah vendar eksplicitno ne blatijo celotne stranke Pozitivne Slovenije.

V častniku Večer 18. Julija 2012 na prvi strani objavijo naslov: »Poslanec Ambrožič pod lupo Jankoviča in fakultete« (Večer 2012, 1) kjer nato na 3. strani objavijo članek z naslovom: »Veliko afer, malo odstopov« (mst 2012, 3) kjer pišejo o tem, da bo poslanska skupina Pozitivne Slovenije, če se izkaže, da je Ambrožič res prepisal del magistrske naloge, moral izstopiti iz stranke (prav tam). Tako so v splošnem kritični do sankcioniranja političnih prestopnikov, vendar neposredno ne blatijo Jankoviča oziroma Pozitivne Slovenije.

Prav tako v častniku Delo 24. julija 2012 objavijo članek z naslovom: »PS se še odloča o usodi Ambrožiča« (Božič 2012, 2) kjer pišejo, da Jankovič upa, da bo Ambrožič sprejel morebitne strankine sankcije. Tako so v tem častniku najmanj kritični do Jankovičevih in strankinih odločitev in najbolj objektivno podajajo zgolj dejstva.

- 3.) Škandali pogosto informirajo en drugega v procesu *intertekstualnosti*. (Lull in Hinerman 1997, 17).

V primeru poslanca Simčiča je šlo tudi za intertekstualnost, navedla bom tri primere navezovanj na druge škandale:

»Simčič bo, kot Vogrin, ki se mu je zgodilo enako, poslej samostojni poslanec« (Petrovčič 2012, 8).

»Na podobno zgodbo smo mediji opozorili pred leti, ko smo začeli raziskovati primer poslanca SDS Branka Mariniča in njegov poskus goljufije na izpitu iz tujega jezika« (Potič 2012, 2).

»Vsi pa opozarjajo na njegovo izjavo, da primeri, kot so Ivan Simčič (ponarejeno spričevalo), Branko Marinič (sum goljufanja pri izpitu iz nemščine), Mitja Meršol (sodelovanje z Udbo v prejšnjem režimu) in tudi Vogrin, škodujejo ugledu parlamenta« (Trtnik 2012, 3).

Prav tako je šlo v primeru poslanca Ambrožič za intertekstualnost, v nadaljevanju navajam tri primere:

»In vendar bo obdržal poslanski stolček; kot kolegi Vogrin, Simčič in Marinič je namreč tudi on prototip državnika novega kova, ki so ga Angleži lepo ovekovečili že v istoimenski nadaljevanki« (Jager 2012, 2).

»Ravno se je dobro polegel prah, da je poslanec Ivan Simčič pri vpisu na fakulteto uporabljal ponarejeno srednješolsko spričevalo, že se je med izbranci ljudstva našel nov grešnik. Dorba petina magistrske naloge Boruta Ambrožiča (PS) je identična s šest let starejšo diplomsko nalogo Klementine Jezeršek« (Božič in Červek 2012, 2).

»Tako kot nekdanjemu članu Desusa⁸ se tudi Ambrožiču očitajo izobrazbeni grehi, oba trdita, da sta nedolžna, in v tem, kar se jima dogaja, vidita politično zaroto in strice iz ozadja« (Božič 2012, 12).

Izjema pa ni bila niti poslanka Alenka Koren Gomboc, v primeru katere je šlo prav tako za intertekstualnost, kot lahko vidite v nadaljevanju:

»Poslanka SDS Alenka Koren Gomboc, sicer sestrična premierove soproge Urške Bačovnik Janša, se je odločila podobno kot Janša. Navkljub dejstvu, da je tožilstvo pred leti ugotovilo ponarejanje spričevala (v zameno za zaustavitev kazenskega

⁸ Novinar Božič se v članki navezuje na nekdanjega poslanca Desusa, Ivana Simčiča.

postopka je nakazala denar v dobrodelne namene), storitev kaznivega dejanja zanika in z mesta poslanke ne namerava odstopiti« (Petrovčič 2013, 10).

»Ni pa še povsem jasno, kaj se bo zgodilo s poslanko SDS Alenko Koren Gomboc, saj naši viri trdijo, da so v SDS precej nezadovoljni zaradi njenega škandala s spričevalom in da je to akutnejši primer kot Branko Marinič. Bržkone bodo tudi njo pozvali k odstopu in bo morala poslanke klopi zapustiti« (Demokracija 2012, 15).

V Večeru v članku z naslovom: »Ko (spet) poslancu ponagaja izobrazba« objavijo podnaslov: »Zgodovina se ponavlja«, kjer zapišejo: »V podobno zgodbo o navajanju izobrazbe se je leta 2009 zapletel še en poslanec SDS Marjan Bezjak« (Trtnik 2012, 3).

- 4.) Razmerja med škandali so včasih s strani novičarskih agencij in občinstva razumljeni v smislu *hierarhije škandalov* (Lull in Hinerman 1997, 17).

Škandala Simčiča je po številu objav, v analiziranih virih, krepko prednjačil pred ostalima dvema. Vse skupaj je bilo o poslancu zaslediti 87 objav. Tolikšno število objav morda lahko pripišemo tudi temu, da je bil v škandal posredno vpleten predsednik Desusa, Karel Erjavec, ki je poslanca Simčiča že prej odpustil iz ministrstva za obrambo in to prav zaradi ponarejenega srednješolskega spričevala. V primeru poslanca Ambrožiča je bilo 52 objav, o škandalu poslanke Alenke Koren Gomboc pa je bilo zaslediti 28 objav, kar je občutno manj od obeh poslancev moškega spola. To bi lahko pripisali tudi temu, da sta bila Simčič in Ambrožič že dlje časa poslanca, medtem ko je Gomboceva šele prihajala v parlament in ni bila tako poznana. Prav tako je poslanka, za razliko od drugih dveh poslancev, kmalu odstopila s položaja in posredno priznala krivdo, s tem, ko je rekla, da je naivno verjela in bila zavedena, da lahko s kratkim tečajem dobi zeleno izobrazbo. (Trtnik in Tušek 2013, 4).

3.5 Škandali moči

Škandali moči lahko vsebujejo nezakonite finančne transakcije, ki pa niso razlog škandala saj so drugotnega pomena glede na dejstvo, da so prepovedane aktivnosti prestopki pravil in zakonov, ki vladajo izvajanju politične moči. Kar vidimo v škandalih moči niso nedovoljeni vdori zunanjih dejavnikov kot so seks in denar ampak bolj kršitve politične moči kot take (Thompson 2000, 196).

V primeru poslanca Simčiča in poslanke Gomboc gre nedvomno za škandal moči saj je poneverba spričevala prestopke pravil in zakonov, ki vladajo izvajanju politične moči. Prav tako velja enako za plagiatorstvo poslanca Ambrožiča. V vseh treh primerih je bila kršena politična moč saj si poslanci česa takega ne bi smeli privoščiti. Vsi trije so se vedli, kot da zanje ne veljajo enaka pravila kot za vse ostale državljane Slovenije.

Tako kot drugi škandali tudi škandali moči pogosto vsebujejo drugotne prestopke, ki lahko povzročijo druge obtožbe, kot na primer oviranje pravice (Thompson 2000, 198). V vseh treh primerih so politiki kršili tudi oviranje pravice, saj so se vsi trije izmikali odgovornosti oziroma zanikali kakršnokoli vedenje o prekrških. Največkrat je šlo za »izgubo spomina«. Gomboceva je sicer na koncu posredno priznala krivdo pa še to z izgovarjanjem na mladostniško naivnost.

4 SKLEP

Pri analizi vseh treh škandalov sem potrdila, da gre za medijske škandale in tudi politične škandale. Pri vseh gre bolj natančno za škandale moči.

Ali so obravnavani trije škandali tudi moralna panika? Critcher navaja Cohenovo zelo razširjeno verzijo, ki se osredotoča na proces skozi katerega gre moralna panika. Pojavi se grožnja, ki je nato karikirana in razširjena preko medijev, zagrabljena s strani moralistov, analizirana s strani strokovnjakov in skozi čas razrešena preko sprejemanja posebnih ukrepov. Konstrukcija ljudskih hudičev s strani medijev se zdi ključnega pomena (Cohen v Critcher 2006, 2).

Težko bi rekla, da se pojavi grožnja. Mediji na začetku bolj pišejo o dejstvih ali v primeru poslanke Alenke Koren Gomboc o ugibanjih, in ne predstavljajo njihovih kršitev kot resnih groženj za ljudi. Mediji so sicer kritični do njihovih dejanj, škandali so zagrabljeni s strani moralistov, ki govorijo o tem, da bi morali poslanci odstopiti in da so njihova dejanja nedopustna. Prav tako ne moremo govoriti o tem, da mediji konstruirajo ljudske hudiče. Javnost ni ukrepala proti politikom, saj sta Ivan Simčič in Borut Ambrožič ostala v politiki kot nepovezana poslanca. Tako očitno ne predstavljata dovolj velike grožnje za družbo, saj imata še vedno možnost odločanja o slovenski politiki. Alenki Koren Gomboc pa je prenehal mandat, ker se je v poslanske klopi vrnil, prej državni sekretar na ministrstvu in infrastrukturi, Ljubo Žnidar, ona pa je bila zgolj nadomestna poslanka.

Tako noben od političnih škandalov, ki sem jih analizirala, ni zadostil vsem kriterijem moralne panike.

Pri škandalih poslancev Ivana Simčiča in Boruta Ambrožiča so mediji, s tem mislim predvsem Delo in Večer, opravili raziskovanje primerov in o tem tudi veliko pisali. Niso se opirali zgolj na domneve, ki so bile povod za škandal poslanke Alenke Koren Gomboc. Mediji so za njene goljufije namreč izvedeli iz anonimnega pisma. Vendar pa sta Večer in Delo nato začela raziskovati ozadje izobrazbe poslanke in začela objavljati dejstva ter preverjene informacije. Tako bi lahko rekli, da se raziskovanje ni začelo klasično, na lastno pobudo novinarjev, vendar so le-ti dobili vzpodbudo z anonimko. Nato pa so bili vseeno oni tisti, ki so zadevo raziskali in vplivali na pritiske javnosti in stranke SDS proti poslanki.

Čeprav se je poročanje medijev razlikovalo so bili v vseh treh primerih mediji tisti, ki so vplivali na sankcije, ki so jih prejeli poslanci. Novinarji Dela in Večera so opravili raziskovalno delo, medtem ko so v Mladini in Demokraciji bolj skopo podajali ključna dejstva in lastna mnenja. Tudi frekventnost objav v Delu in Večeru, za vse tri poslance, je bila večja v primerjavi z Demokracijo in Mladino. V Demokraciji so o vseh treh škandalih pisali tudi precej pristransko, odvisno kateri politični opciji so poslanci pripadali. Še posebej je zbudilo v oči dejstvo, da je bila o poslanki Alenki Koren Gomboc, ki je bila poslanka SDS-ja, v Demokraciji zgolj ena zelo kratka objava. Vendar pa tudi ta objava ni bila posvečena zgolj njej. Prav tako pa ni zanemarljivo tudi dejstvo, da je bila objava na 15. strani. Zanima me kaj je botrovalo le eni objavi v Demokraciji, ko je bilo govora o poslanki SDS-a?

Poslancu Ambrožiču najverjetneje nikoli ne bi odvzeli magisterija in ne bi izgubil stolčka v Pozitivni Sloveniji, če se Večer ne bi odločil za raziskovanje izobrazbe naših poslancev.

Poraja se vprašanje kako je mogoče, da je Ivan Simčič član odbora državnega zbora za izobraževanje, znanost, kulturo, šport in mladino, ko pa je sam ponaredil srednješolsko spričevalo? Na žalost pa tudi raziskovalno novinarstvo očitno ne pripomore k temu, da bi končno spremenili zakonodajo in bi pravila veljala za vse. Po izbruhu škandalov ni bil nihče od treh poslancev v kazenskem postopku, dva od njih pa še vedno opravljata poslansko funkcijo.

Tako lahko zaključim, da ni dovolj le bolj ali manj opravljeno delo medijev - informiranja javnosti, tudi ljudje bi morali brezkompromisno zahtevati spremembe, saj vedno

več dejstev govori, da politiki ne igrajo po pravilih. Dokler pa bo med ljudmi vladala apatija, se najverjetneje ne bo spremenilo nič.

5 LITERATURA

1. Ammos, Dick. 2012a. Najbolj transparentna izobrazba. *Mladina*, 72 (9. marec).
2. --- 2012b. Stric iz ozadja našel spričevalo. *Mladina*, 72 (30. marec).
3. An. B. 2012a. Poslancu Simčiču očitajo ponarejanje. *Delo*, 2 (15. februar).
4. --- 2012b. Erjavec brani Simčiča. *Delo*, 2 (23. februar).
5. An. B. 2013. SDS pričakuje odstop poslanke. *Delo*, 2 (19. januar).
6. An. B. in M.R. 2012. Poslanec Ambrožič ob magisterij. *Delo*, 2 (14. november).
7. Bearfield, Domonic. 2012. The politics of demonization. V *Debating demonization: in defence of politics, politicians and political science*, ur. Matthew Flinders, 356–357. Velika Britanija: Routledge. Dostopno prek: <http://eds.a.ebscohost.com.nukweb.nuk.uni-lj.si/ehost/detail?vid=7&sid=5316cc85-dda5-41d0-aa75-1c5e3a33c870%40sessionmgr4002&hid=4205&bdata=Jmxhbmc9c2wmc2l0ZT1laG9zdC1saXZl#db=poh&AN=79723126> (1. julij 2014).
8. Béland, Daniel. 2007. Insecurity and Politics: A Framework. *The Canadian Journal of Sociology* 32 (3). Dostopno prek: <http://www.jstor.org.nukweb.nuk.uni-lj.si/stable/pdfplus/20460646.pdf?&acceptTC=true&jpdConfirm=true> (1. julij 2014).
9. Belovič, Mario, Anže Božič in Zoran Potič. 2012. Kaj je s Simčičevo univerzitetno izobrazbo? *Delo*, 2 (16. februar).
10. Božič, Anže. 2012a. PS se še odloča o usodi Ambrožiča. *Delo*, 2 (24. julij).
11. --- 2012b. »Kar te ne zlomi, te krepi«. *Delo*, 12 (30. julij).
12. --- 2012c. Zakaj na fakulteto, če diplomo lahko kupiš. *Delo*, 2 (7. marec).
13. --- in Franc Milošič. 2012. Nova primera dvomov o integriteti poslancev. *Delo*, 2 (18. oktober).
14. --- in Urban Červek. 2012. Poslanec Ambrožič trdi, da ni prepisal magisterija. *Delo*, 2 (18. julij).
15. Cehnar, Jasmina. 2012a. Ambrožič ni prepričal senatorjev. *Večer*, 2 (13. februar)
16. --- 2012b. Po Večerovem razkritju poslanec Ambrožič ni več magister. *Večer*, 2 (14. november).
17. Chambers, Deborah. 2000. Critical approaches to the media: The changing context for investigative journalism. V *Investigative journalism: Context and practice*, ur. Hugo De Burgh, 89–107. Oxon: Routledge.

18. Cohen, Stanley. 1972. *Folk Devils and Moral Panics: The Creation of the Mods and Rockers*. London: MacGibbon and Kee.
19. Critcher, Chas. 2006. *Critical readings: Moral panics and the media*. Velika Britanija: Ashford Colour press Ltd.
20. Čokl, Vanesa. 2012. Karl Erjavec se bo pogovoril s poslancem Simčičem. *Večer*, 3 (29. marec).
21. *Delo*. 2012a. Pika, 11 (27. februar).
22. --- 2012b. Novi grehi med poslanci?, 1 (18. oktober).
23. *Demokracija*. 2012. Trije novi poslanci SDS, 15 (7. februar).
24. Erjavec, Karmen. 1999. *Novinarska kakovost*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
25. Ekström, Mats in Bengt Johansson. 2006. *Talk scandals*. Dostopno prek: <https://inforum.oru.se/PageFiles/24075/Talk%20scandals%20ICA%20nr%2016.pdf> (17. april 2014).
26. Esih, Uroš in Matija Stepinšek. 2012. Odstop? Ne, hvala! *Delo*, 3 (22. februar).
27. Goode, Erich in Nachman Ben – Yehuda. 1994. Moral panics: An introduction. V *Critical readings: Moral panics and the media*, ur. Chas Critcher, 50–59. Velika Britanija: Ashford Colour press Ltd.
28. Jager, Vasja. 2012. Neodvisni. *Večer*, 2 (31. julij).
29. --- in Samo Trtnik. 2012a. Poslanec Ambrožič prepisoval v magisteriju. *Večer*, 1 (17. julij).
30. --- 2012b. Bo odgovarjal za prepisovanje? *Večer*, 2 (17. julij).
31. Jerovšek, Dr. Janez. 2012. Vedno nižji nivo afer. *Demokracija*, 11 (8. marec).
32. K.K. 2012. Ambrožič ni več magister. *Demokracija*, 7 (22. november).
33. Kaloh, Dejan. 2012. Jankovičeva »Podmukla« Slovenija. *Demokracija*, 8 (26. julij).
34. Kocjan, Aleš. 2012. Falirani dijak Ivan. *Večer*, 5 (12. marec).
35. Kocjančič, Aleš. 2012. Razvrednotenje izobrazbe. *Demokracija*, 24–25 (16. avgust).
36. Košak, Klemen. 2012. Pa kaj, če poslanec laže. *Mladina*, 10 (26. oktober).
37. Kristan, Tina. 2012. Državljska lista danes o (ne)podpori Vogrinu. *Delo*, 2 (4. april).
38. Matič, Lovro. 2012. Soliden plagiat. *Mladina*, 72 (20. julij).
39. *Mladina*. 2012. Naredi sam Diareja, 5 (2. marec).
40. mst. 2012. Veliko afer, malo odstopov. *Večer*, 3 (18. julij).
41. Pečauer, Marko. 2012. Afera poslanca Simčiča je razburila javnost. *Delo*, 2 (19. marec).
42. Petrovčič, Peter. 2012. Desus kot DLGV. *Mladina*, 8 (20. april).

43. --- 2013. Koruptivna demokratska stranka. *Mladina*, 10 (25. januar).
44. Poler Kovačič, Melita. 2003. Preiskovalno novinarstvo, ustvarjanje škandalov in novinarska etika. *Teorija in praksa let. 40*, 207–228.
45. Potič, Zoran. 2012a. Komedijska absurda. *Delo*, 5 (23. februar).
46. --- 2012b. Simčiča so izključili iz Desusa. *Delo*, 2 (18. april).
47. Puglisi, Riccardo in James M. Snyder, Jr. 2008. *Media coverage of political scandals*. Nber working paper series. Dostopno prek: http://www.nber.org/papers/w14598.pdf?new_window=1 (17. april 2014).
48. Lull, James, Stephen Hinerman. 1997. *Media scandals: Morality and desire in the popular culture marketplace*. Cambridge: Polity Press.
49. Lukšič, Igor. 1991. The politics of scandal. *Časopis za kritiko znanosti* 19 (140/141). Dostopno prek: <http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOCOM2X5K2C/?query=%27source%3dznanstveno+%C4%8Dasopisje%40AND%40srel%3d%C4%8Casopis+za+kritiko+znanosti%27&browse=znanstveno+%C4%8Dasopisje&fyear=1991&sortDir=DESC&sort=date&node=besedila%2f7-33&pageSize=25> (17. april 2014).
50. Sta. 2012. Simčiča izključili iz Desusa. *Večer*, 5 (18. april).
51. Str. 2012a. Primer Simčič v roke policiji. *Večer*, 4 (1. marec).
52. --- 2012b. Simčič ima 14 dni. *Večer*, 4. (4. april).
53. Thompson, John B. 2000. *Political scandal*. Cambridge: Polity press.
54. Trtnik, Samo. 2012a. Poslanci na prepihu: Vogrin, Meršol, Simčič in Marinič. *Večer*, 3 (31. marec).
55. --- 2012b. Ko (spet) poslancu ponagaja izobrazba. *Večer*, 3 (17. oktober).
56. --- in Vasja Jager. 2012. Bo odgovarjal za prepisovanje? *Večer*, 2 (17. julij).
57. --- in Petra Lesjak Tušek. 2013. Obžaluje mladostniško naivnost. *Večer*, 4 (29. januar).
58. Trtorebro, Beti. 2012. Žlahta, strgana plahta*. *Mladina*, 72 (26. oktober).
59. Tumber, Howard in Silvio R. Waisbord. 2004. Introduction: Political scandals and media across democracies, volume II. *American Behavioral Scientist*. Dostopno prek: <http://abs.sagepub.com.nukweb.nuk.uni-lj.si/content/47/8/1031.full.pdf+html> (17. april 2014).
60. V.K. 2012. Še en Jankovičev plagiator. *Demokracija*, 7 (19. julij).
61. *Večer*. 2012. Poslanec Ambrožič pod lupo Jankoviča in fakultete, 1 (18. julij).
62. --- 2013. Realnost čiščenja slovenske politike, 5 (9. februar).
63. Vičič, Denis. 2013. Učenci in učitelji. *Mladina*, 11 (7. februar).

64. Vodišek, Marija. 2012. Lov za spričevali. *Demokracija*, 73 (15. marec).
65. Waisbord, Silvio. R. (1994). Knocking on newsroom doors: The press and political scandals in Argentina. *Political communication* 11, 19–34.
66. Zgonik, Staš. 2012a. Goljufi Slovenije. *Mladina*, 8 (20. julij).
67. --- 2012b. Zavlačevanje. *Mladina*, 8 (27. julij).
68. Žišt, Franja. 2012. »Sprenevedanja je dovolj!« *Večer*, 2 (9. marec).